

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ב עמוד ב

רבא אמר: אפילו תימא רבנן, אבות אסר רחמנא, גג עמוד א} תולדות לא אסר רחמנא, דכתיב ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שדך לא תזרע וגו'. מכדי, זמירה בכלל זריעה, ובצירה בכלל קצירה, למאי הלכתא כתבינהו רחמנא? למימרא: דאהני תולדות - מיחייב, אאחרנייתא - לא מיחייב. - ולא? והתניא: שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר, אין לי אלא זירוע וזימור, מנין לניכוש {uprooting weeds} ולעידור {hoeing} ולכיסוח {cutting weeds}? תלמוד לומר: שדך לא כרמך לא. לא כל מלאכה שבשדך, ולא כל מלאכה שבכרמך. מנין שאין מקרסמין {prune}, ואין מזרדין {trim dry branches}, ואין מפסגין {chop off branches} באילן - תלמוד לומר: שדך לא כרמך לא, לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך. מנין שאין מזבלין {fertilize}, ואין מפרקין {remove stones from the roots}, ואין מאבקין {cover exposed roots}, ואין מעשנין {fumigate} באילן - תלמוד לומר: שדך לא כרמך לא, כל מלאכה שבשדך לא, וכל מלאכה שבכרמך לא. יכול לא יקשקש {loosen the ground} תחת הזיתים, ולא יעדר {hoeing} תחת הגפנים, ולא ימלא נקעים מים, ולא יעשה עוגיות לגפנים - תלמוד לומר: שדך לא תזרע זריעה בכלל היתה, ולמה יצתה - להקיש אליה, לומר לך: מה זריעה מיוחדת, עבודה שבשדה ושכרם - **אף כל שהיא עבודה שבשדה ושכרם! - מדרבנן, וקרא - אסמכתא בעלמא. וקשקוש בשביעית מי שרי? והא כתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה. תשמטנה - מלקשקש, ונטשתה - מלסקל! - אמר רב עוקבא בר חמא: תרי קשקושי הוו; חד - אברויי אילני, וחד - סתומי פילי {sealing cracks in the ground}. **אברויי אילן - אסור, סתומי פילי - שרי.****

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף נ עמוד ב

ואלא זיהום אגזום קא קשיא ליה, מ"ש זיהום דשרי, ומ"ש גזום דאסור? מי דמי? זיהום **אוקומי אילנא ושרי**, גזום **אברויי אילנא ואסור!**

רש"י מסכת מועד קטן דף ג עמוד א

סתומי פילי - שמסתם בקעים של אילן.

שרי - דאית ביה **משום פסידא**.

אברויי אילני אסור - דהוי משום רווחא, והאי דשרי קשקוש - היינו סתומי פילי, והאי דאסיר - היינו אברויי אילני.

(כלל- במקום פסידא לא גזרו רבנן)

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ב עמוד ב - תנן: משקין בית השלחין במועד ובשביעית. בשלמא {חול ה}מועד משום טירחא הוא, ובמקום פסידא שרו רבנן. אלא שביעית, בין למאן דאמר משום זורע, ובין למאן דאמר משום חורש - זריעה וחרישה בשביעית מי שרי? - אמר אביי: בשביעית בזמן הזה, ורבי היא. {ששביעית בזמן הזה דרבנן

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ס עמוד א - נחום איש גליא אומר: צינור שעלו בו קשקשין, ממעכן ברגלו בצנעא בשבת ואינו חושש. מאי טעמא? מתקן כלאחר יד הוא, ובמקום פסידא לא גזרו בה רבנן.

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יג עמוד א - מועד - משום טירחא הוא, ובמקום פסידא - שרו רבנן.)

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף ג עמוד א

סתומי פילי (אסיר) [שרי]. פי' שאינו אלא לאוקומי בעלמא שלא יכנס השמש בין הבקעים ולא חשיבא עבודה, אבל יש קשקוש לחזק האילן ולהשביחו וחשיבא עבודה ואסיר.

שבת הארץ א:ה

וראוי ללכת בזה אחר אומד הבקיאין: אם הדבר נדרש לאוקמי אילנא יש להתיר במקום הפסד,

חזון איש יז:כ

הלכך עושין עוגיות {לגפנים} בשביעית אפילו בסוף השנה לצורך מוצאי שביעית ואף בליכא פסידא....דאינו עובדת קרקע.

שבת הארץ א:ד (רב קוק)

הנוטע וכיוצא בהן מעבודת האילנות מכין אותו מכת מרדות מדבריהן. והעושה את כל עבודת הקרקע כולה בשביעית כדרכו בכל השנים, ואע"פ שלא זרע וזמר ולא קצר ובצר, כגון שהיתה לו שדה כזאת שהיתה צריכה רק לנטיעה להברכה והרכבה, זיבול וחרישה וכיוצא בהן, ועבד אותה בלא שינוי מדרכי העבודה בכל השנים, נראה שהוא עובר בעשה של תורה.

במקום הפסד באיסור דאורייתא כששמיטה דרבנן:

שו"ת מהרי"ט חלק ב - יורה דעה סימן נב

דלא חשו בשביעית דרבנן במקום פסידא דממונא בריש מועד קטן גבי משקין בית השלחין במועד ובשביעית כתב הטעם משום דשביעית דרבנן ומילתא דפסידא כגון בית השלחין שרו רבנן.

שבת הארץ קונטרס אחרון ב:ב

אלא, שיש לדחות קצת ולומר, שלא התירו חכמים כ"א באותן התולדות המנויות, שהן בדרך רוב זקוקות כ"כ להאילנות ולהקרקע, עד שיהי' איבוד מבלעדן, אבל חרישה, שברובה אינה באופן זה, לא הותרה. מ"מ אין זה דבר ברור, די"ל שכל שהוא בכלל לאוקמי אילנא הותר, אם-כן, אם לפי המצב יאבד האילן לגמרי, ואפי' אם רק יגרע מערכו וירד משויו במניעת החרישה י"ל שהיא מותרת.

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק א הלכה י

ומפני מה התירו כל אלה, שאם לא ישקה תעשה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה, והואיל ואיסור הדברים האלו וכיוצא בהם מדבריהם **לא גזרו על אלו** שאין אסור מן התורה אלא אותן שני אבות ושתי תולדות שלהם כמו שביארנו.

מה נחשב לאוקומי?

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק א הלכה י

ומפני מה התירו כל אלה, שאם לא ישקה תעשה **הארץ** מלחה **וימות כל עץ** שבה, והואיל ואיסור הדברים האלו וכיוצא בהם מדבריהם לא גזרו על אלו שאין אסור מן התורה אלא אותן שני אבות ושתי תולדות שלהם כמו שביארנו.

שבת הארץ א:ה

לקוץ את הקוצים היוצאים מן האילן, המזיקים את הפירות. וזה אסור לכל הדעות, שאפילו להאומרים שמותר לעשות עבודה שהיא לאוקמי אילנא, אפילו בגוף האילן, זהו דוקא להעמיד את **האילן**, שיהי' ראוי לעבודתו לאחר השמיטה, **אבל עבודה שהיא לצורך הפירות לעולם אסורה**, שמה שהוא לצורך הפירות הפקיעה תורה, שהפקירה את פירות שביעית לכל, וסלקה יד הבעלים מהם, ואפילו כשהם נאבדים אסור לעשות עבודה בשבילם.

חזון איש

אין הכונה שייבש העץ ולא יעשה פרי לעולם, אלא ימות בשנה זו **ולא יבשיל פירותיו**. ומה שכתב ותעשה הארץ מלחה הוא טעם למה שסיים וימות כל עץ. אבל אין כאן הפסד הרץ לשנה הבאה.

מעדני ארץ (גרש"ז אוירבך) סימן ז

ש"ע"ג שבכל מקום דשרינן איסורא משום פסידא מסתבר דבמידי דהפקירא לא שרינן, אפילו הכי גבי שביעית שפיר שרינן עבודת קרקע משום פסידא דפירי, אע"ג דהפקירא ניהו, והיינו משום דשאני שביעית, דכיון דכתב קרא ואכלו אביוני עמך חשיב הני פירות כשותפות של כלל ישראל.